ئەمەی دوای کۆرۆنا … عومەر محەمەد

ئەمڕۆ جیهان لە بەردەم کارەساتێکی جیهانیدایە، پەتای کۆرۆنا زیان وپەیوەندی کۆمەڵایەتی وئابوری جیهانی خستووەتە دۆخێکی نائارام و جیاوازترەوە، بێگومان پەیوەندی سیاسیش لەسەر ئاستی دونیادا گۆڕانکاری بەسەردادێت و کاریگەری وکاردانەوەکانی لە سەرەتای دەرکەوتندان، ئەوەی کە هەتا ئیستا بەزەقی دیارە نائارامی جیهانە بەدەست ڤایرۆسی کۆراناوە، دەنا هەشتا نائارامی سیاسی وەک پێویست بەدیار نەکەوتووە. بەڵام سەرەتاکانی لە لێدوانەکانی کۆشکی سپی و مۆسکۆو پەکیندا دیارن.
ئەگەرچی هەشتا ڕێژەی مردن بەهۆی کۆرۆناوە کەمە، بەڵام وروژاندنی لەڕاگەیاندندا دڵەڕاوکێ وترسێکی زۆری بەجێهێشتووە، ئەمەش بێ هۆکار نییە، بەهەرحاڵ ئێستا مرۆڤایەتی لەبەردەم پرسیاری ئالۆزدایە، ژیان و بەڕێوەبردن بەرەو کوێ دەچێت ؟ چارەنوسی مرۆڤ بەتایبەتیش مرۆڤی کەم دەرامەت چی وچۆن دەبێت؟ ئیدی مرۆڤ چۆن دەژی و چۆن دەمرێت ؟ ئەمە پرسیاری هەموو مرۆڤێکە جا کەسێکی سادەی ناو کۆمەڵگابێت یاخود سیاسی، مرۆڤەکان هەرچییەک بن (ئاینی وئایدیۆلۆژیی بن، هەر پێگەیەکیان هەبیت، یان نەیانبێت ؟ دیندار بن یان بێدین چەپ یان ڕاست) هەموو بەدوای وەڵامەوەن.
لەباری گەنگەشەوە ڕاوبۆچۆنەکان جیاوازن، مەلاکان سەرەتا بەغەزەبی خوداو دواتر بەڕەحمەتیان دەزانی، ڕایەکیش هەیە بەدەستکردی وڵاتان و جەنگی بایەلۆژی دەزانن، هەندێکیش وای لێک دەدەنەوە زەوی بەدەست بەرهەمهێنان و پیسکردنی ژینگەوە ماندووە، بەڵام گرفتی ئەم تێڕوانینە لە سەرباری دیوەزانستییەکەشی زیاتر لە ئایدیالیزم و خورافیاتەکەیدایە کەوەک تێڕامانێکی یەزدانی لێکدانەوەی بۆدەکرێت، لە کاتێکدا ئەمە بەرهەمهێنانەوەی جارێکی تری تراژیدیای مرۆڤە بەناودونیای خەون وخەیاڵ و چاوەڕوانی و بەدەسەڵاتی مرۆڤ، لەکاتێکدا کە هەر هەژمونی مرۆڤە دەستکاری سروشتی کردووەو کەوتووەتە وەزەی و ئاسمان و زەوی ودەریا دەپشکنێ و ڕاوی قازانج دەکات، جەنگی گەورە هەڵدەگرسێنێ .ڕاستە مرۆڤ وزەوی پێویستیان بەپشووە. بەڵام ژیان بەمرۆڤ و پاکی بە ژینگە، بە دوعاو پاڕانەوەی ئاییندارا و خەون وخەیاڵی ڕۆمانسیانە ناگۆڕێتەوە، بەڵکو بەپلان وهوشیاری وکەم بوونەوەی تەماح وهەڵپەی قازانج دەبێت.
نیولیبرالیزم و بازاری ئازاد مرۆڤایەتی هەڵداوەتە پەراوێزەوەو

قازانی کردووەتە سەنتەر، بازاریش قازانج وجوەی دەوێ، هەروەک چۆن جەنگە گەورەکانی مۆدێرنە خوێن وجەستەی ملیونان مرۆق رایدەگرن وماشێنی گەورەی جەنگ هاڕێنی مرۆق و خەرجکردنی باروت وعەقڵی زاناکان و نەخشەو پلانی ژەنەراڵەکانی جەنگی دەوێ، بازاریش پسپۆڕو زانای گەورەی ئابوری وبازرگانی و بەرهەمهێنان و دۆزینەوەی کڕیارو بەکاربەرو هونەری بازاڕکردنی پێویستە.
لەراستیدا ئەم دەخەی جیهانگیری مرۆڤایەتی ماندوو دەدەنگ کردووە، هەمووشتێک لەپێناوی قازانجدا، لەکاتێکدا مرۆڤی ئاسایی هەموو شتێکی لەپێناوی ژیاندا دەوێت، ئەوەی قازانج لە خوێنیدا دەگەڕێ سەرمایەدارە نەک هەموومرۆڤێک، زۆرینەش ئەوەی هیوای بە دەخوازن ژیانێکی شکۆمەندانەی ئارامە نەک قازانجی زۆرو وێرانکردنی زۆر، جەنگاوەرانی سوریاو عێراق ئەوەی هیوای بەدەخوازن وەستانی جەنگ و گەڕانەوەیە بە ژیانێکی بێسەرئێشە، بەڵام کۆمپانیا گەورەکانی بەدەستهێنانی وزە ئەوەی هیوای بە دەخوازن بەدەستهێنانی گازونەوتە لەسوریا نەک سەلامەتی گیانی مرۆڤەکان!
لەدوای کۆرۆنا دەوڵەت وکۆمپانیا زەبەلاحەکانی دونیا بەجۆرێکی تر نەخشەی ژیان وجەنگ وململانێکان دەکێشنەوە، بەڵام بەدڵنیایی ئەوەی بیری لێدەکەنەوە بەرژەوەندی تایبەتیە نەک گشتی، قازانجە نەک سەلامەتی مرۆڤایەتی، بەڵام ڕەنگە شێوازی جەنگ وململانێکانیان بگۆڕن، دەرمان وفاکسین دەچنە پاڵ نەوت وگاز ودکتۆرو نەرس وکارمەندانی تەندروستی لەپاڵ سەربازو ژەنراڵەکانی جەنگ دادەنرێن، کارگەی چەکسازی و زانایانی بۆمبەکان و زانایانی بایەلۆژی ئەرکیان گرانتر دەبێت، فایرۆسی کۆرۆناو ئەوانەی تریش کەلە داهاتودا ناوێکیان بە دەدۆزرێتەوە جێگەی ساروخە زیرەکەکان دەگرنەوە.
هەرچۆنێک بێت ڤایرۆسی کۆرۆنا لەرووی فیزیکییەوە لە ئێستا کوشندەتر نابێت، بەڵام نائارامی ودڵەڕاوکێ و جەنگی دەرونی زەمینەسازییەکی باش دەکات بۆ جەنگی داهاتوو، زۆربەی پسپۆڕانی ئابووری پێیان وایە "جەنگی سارد" کە ئێستا سەرۆکی ویلایەتە یەکگرتووەکان، دۆناڵد ترامپ دژی چین بەتایبەتی بەرپای کردووە، بە هەردوو لایەن "وێرانکارە دەبێت". بەڵام پێدەچێت جەنگەکە بە هەموو جیهان وێرانکار دەبێت ئەم گرنگی دانەش بەکۆرانا ئەوەی لێدەخوێندرێتەوە کە مرۆڤ ئامادەبێت بە مەرگی دەستەجەمعی و بێڕەحمی، کەهەر ئێستا هەست وسۆزی مرۆیی رولەژییە، دەوڵەتەکانیش خوێنساردانە تەماشای مەرگی مرۆڤەکان دەکەن، ئیدی دیکتاتۆرەکان وەک سەددام وهیتلەرومیلۆسۆڤیچ وئەردۆگان نامێنن، کە ئەوانەی بەکۆمەڵ دەیانکوشتن دەبوو پاساوێکیش بۆ ڕەوایەتی تاوانەکەیان بدۆزنەوە، بەتۆمەتی (رەگەزە پیسەکەو خیانەتکارانی نیشتمان)دەکوژران، ئیدی

مەرگی بەکۆمەڵی مرۆڤ دەچێتە دۆخێکی ترەوە بەپێشچاوی ئازیزانەوە دەبێ و دەوڵەت و پیاوانی ئاینیش وەک قەدەری خوایی و کارەساتی سروشتی و پەتاوتاعونی سەراسەری وێنای دەکەن.

(فەیلەسوفی ئیتالی جیۆرجیۆئاگامبێن خاوەنی کتێبی، بیرکردنەوە لەڕوانگەی چەپەوە، لەوتارێکی ڕۆژی ٢٦ ی فێبریوەریدا پێیوایە ئەمە لەلایەن دەسەڵاتەوە گەورە کراوە بۆ بەرتەسک کردنەوەی ئازادی لەخەڵک و ڕاهێنانیان بە دەسەڵاتی زیاتری دەوڵەت بەسەریانەوە، هەمان بۆچونی هەبوو لەساڵی ٢٠١٦ دا کاتێک بە هۆی هێرشە تیرۆرریستییەکانی داعشەوە، دەوڵەتەکانی ئەوروپا باری نائاسیان ڕادەگەیاند.) بروانە لینکەکەی خوارەوە ماڵپەڕی ئاوێنە ڕۆژی ٢٤ی ئازاری ٢٠٢٠- ئەنوەر حمەودارا عەزیز. بەپێچەوانەشەوە ژیژاک دەڵێت ڤایرۆسەکە پاشەکشە بەسەرمایەداری دەکات ومرۆڤایەتی یەک دەخاتەوەسنورێک بەسەرمایەداری دادەنێت، هەر لەئاوێنەدا ئاماژە بە وتارێکی سلاڤۆی ژیژاک، کراوە کە (ڕەخنە لەم بۆچونە ئەگرێت وپێیوایە ئەم پەتایە جدییەوەو لە دواجاردا زیاتر برەو بەکۆمۆنیزم دەدات، چونکە سەرکەوتن بە سەر کۆرۆنادا هاوکاری وڵاتانی دونیا ئەخوازێت)
زاهیرباهیر نوسەریی دیاری ئەنارشیست لەوتاری ئەمڕۆیدا کەلە واڵەکەیدا بڵاوی کردووەتەوە، باس لە ڕەوشی لەندەن و هەنگاوەکانی دەوڵەت دەکات بۆ بەرتەسککردنەوەی ئازادییەکان و بێمشوری وخوێنساردی لەبەرانبەر توشبوانی ڤایرۆسی کۆرۆناو دەست ئاواڵاکردنی پۆلیس بۆ ئیجرائاتی توند لەگەڵ سەرپێچی کاران، باهیر نوسیوێتی : (دیمانەی دوێنی شەوی کاتژمێر ٧ی کەنالی 4Tv لەندەن لەگەڵ وەزیری تەندروستی و دکتۆرەکان بەتایبەتی کە ڕاپۆرتی خەستانەیەکیش خوێنرایەوە دەریخست کە هیچ ئامادەکارییەك نەکراوە. تەنانەت هەندێک لە دکتۆرو نەرسەکان لەسەرحسابی خۆیان پێداویستی خۆپاراستنیان کڕیوە. ئێستا ڕونە کە حکومەت خەمی هاووڵاتیانی نیە)
جاک ئەتالی گەورە ئابوریناس و سوسیۆلۆجیستی فرانسی و راوێژکاری پێشوی سەرۆک شیراک لە بلۆگی خۆیدا بابەتێکی گرنگ وئومێد بەخشی بڵاوکردووەتەوەو هاوڕێم نەوزادشوانی وەریگێڕاوەتە سەرزمانی کوردی رای وایە کە لەسەرەتاوە بەوریایی وهۆشیارییەوە مامەڵە لەگەڵ ئەم دۆخە تەندروستییەدا بکەین کەسبەی دەگۆڕێت بۆ دۆخێکی سیاسی گرنگترین کارێک کە پێویستە بکرێت کۆنترۆڵکرنی شەپۆڵەکانی هەڵچونە تەندروستی و ئابورییەیە کە جیهان دووچاری بووە.
جاک ئەتالی دەڵێت : “هیچ شتێک گەرەنتی سەرکەوتنمان ناکات و لە کاتی شکستماندا گیرۆدەی ساڵانێکی سەخت و تاریک دەبینەوە ئەمە

بەواتای ئەوە نیە کە کارەساتەکە حەتمیە، بەڵام بە ئەوەی بتوانین رێگری لێ بکەین پێویستە دوور بڕوانین، بە رابردوو و داهاتویش هەتا بەرچاو روون بین لەمەڕ رووداوەکان ”

ئەوەی جیگەی مەترسییە درندایەتی و بێویژدانی سەرمایەدارییە، پێدەچێت جەنگێکی بایەلۆژی هەڵبگیرسێنێ و جارێکی دی دونیای دوجەمسەری دروستبکەنەوە بەڵام ئەمجارە ململانێی جەمسەری چینی وئەمریکی مرۆڤەکان بهاڕێت، ململانێی بازرگانی چین وئەمریکا لە ئازاری ساڵی ٢٠١٨ ەوە هەتا دێت گەرمتر دەبێت، (دوابەداوای بڕیاری ترەمپ بە داسەپاندنی نرخی کاڵای چینی بەتایبەتیش بە سەر پێڵاو فافۆنی هاوردە کە لە چینەوە دەچوونە ئەمریکا دەستی پێکردوە)بروانە ماڵپەری سەحر ١٦ی تەموزی ٢٠١٨ (هەرئەوسا یانگ جچی سەرۆکی لێژنەی کاروباری دەرەوەی پارتی کۆمۆنیستی چین لەبەرانبەر ئەمریکادا گوتی : بەرژەوەندییە گرینگەکانمان هێڵی سووری پێکینە، هەرلەبەر ئەمەش هیچ وڵاتێک، لەوانە ئەمریکاش نابێ لە بارەی لاوازکردنی بەرژەوەندییەکانی چین تووشی وەهم ببێت. وتیشی پەکین سەرباری هەڵسوکەوتی سیاسیی ئاشتیانەی خۆی داکۆکی لە بەرژەوەندییە گرینگەکانی خۆی دەکات.) هەمان سەرچاوەی پێشوو.

چونکە سەرەتاکانی ئەم جەنگە دیارە هەرچی چینە شەرمنەکانە باسی ئەوە دەکات کە ئەمریکا ڤایرۆسەکەی پیتاندووەو هەرچی ئەمریکاشە حزبی شیوعی چین بەوە تۆمەتبار دەکات زانیاریان پێنادات لەسەر نەخۆشەکانی کۆرۆنا پۆمپیۆ دەڵێت: (حیزبی شوعی چین بەشدارە لە پێنەدانی زانیاری تەواو لە سەر نەخۆشیەکە بۆ ئەوەی خەڵکانیتر تووش نەبن، کاتی ئەوەش دێت چین تاوانبار بکەین بەم قەیرانە، بە درێژایی هەزار ساڵی رابردوو هەموو پەتایەکی گەورە بێتە هۆی گۆڕانکاری بنەڕەتی لە سیستمی سیاسی میللەتان و ئەو بەهایانەی کە سیستەمەکانیان لەسەر بنیات نراوە. ئەگەر پەتای کۆلێرای سەدەی چواردە لە ئەروپا وەک نمونە لەبەرچاوبگرین کە بووە هۆی لەناوبردنی نزیکەی سێ یەکی دانیشتوانی کیشوەرەکە ، دەکارین بە زیادەڕەویی بڵێین کە رۆڵێکی گرنگی گێڕا لەوەی ئەروپای کۆن چاوبخشێنێتەوە بەپایەی سیاسی پیاوانی ئاینیی و گۆڕانکاری رێشەیی تیا بکات. لە ئەنجامدا دەزگاکانی پۆلیس هاتە کایەوە بەوەی تاکە شێوازێک بوو بۆ پارێزگاریکردنی گیانی دانیشتوان. ئەوەش بوو بە هۆی لەدایکبوونی دەوڵەتی هاوچەرخ و لە گەڵیدا بەناوبونەوەی توێژینەوەی زانستی وەک بەرئەنجامی راستەوخۆی ئەو کارەساتە تەندروستیە مەزنە) ڕای ئەم ئابوری ناسە ئومێد بەخشە هاوکات رێنیشاندەریشە بەوەی کەمتر کالای ناپێویست بکڕین و بگەڕێینەوە بۆ پێداویستیە بنەڕەتیەکان، بەرای جاک ئیدی لە پۆست کۆرۆنادا ”

فەردەبین ڕێزی مرۆق وزەوی بگرین، لەراستیدا ئەوە گرفتی مرۆقی هاوچەرخ بووە کە غرورانە یاخود گەلانە بەسەرزەویدا ڕۆیشتووەو نرخی بۆ دانەناوە، ئیدی ڕۆڵی مرۆق بریتی دەبێت لەیارمەتیدانی یەکتری بۆ ڕودانی ئەو گۆڕانکارییەکی باشترو جدی ، نەک ئەم ئەستێرەیە وێرا نبکەین.

عومەر محەمەد
٢٥ی ئازاری ٢٠٢٠ – سلێمانی

سەرچاوەکان

1. ماڵپەڕی ئاوێنە ڕۆژی ٢٤ی ئازاری ٢٠٢٠- ئەنوەر حمەو دارا عەزیز.
2. وتارێکی هاوڕێم زاهیر باهیر ڕۆژی ٢٥ی ئازار لەواڵی تایبەتی خۆی.
3. http://kurdish.sahartv.ir/news/%D8%AC%DB%8C%D9%87%D8%A7%D9%86-i345268 D9%86-i345268 تەلەفزیونی سەحر- کوردی
4. سەرچاوەی قسەکانی پۆمپیۆ کەناڵی (CNN) ە کە هاوڕێم جەبارئەحمەد وەریگێراوەتە سەر زامانی کوردی ولەواڵی خوی بڵاوی کردووەتەوە.
5. جاک ئەتالی گەورە ئابوریناس وسوسیلۆجیستی فرانسی و راوێژکاری پێشوی سەرۆک شیراک کە لە بلۆگی خۆیدا بەخش وبڵاوی کردووەتەوە، نەوزاد شوانی وەریگێڕاوەتە سەرزمانی کوردی ورۆژی ٢٥ی ئازاری ٢٠٢٠ لە واڵی خۆی بڵاوی کردووەتەوە.